

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора

ЛУК'ЯНОВОЇ Лариси Борисівни

на дисертацію **ПЛОХУТИ Ігоря Сергійовича**

«Розвиток діагностувальної компетентності у майбутніх докторів філософії в процесі освітньо-наукової підготовки»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі
знань 01 – «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 – «Освітні,
педагогічні науки»

Актуальність теми дисертаційного дослідження Плохути Ігоря Сергійовича не викликає сумніву і ґрунтується на сукупності чинників. По-перше, масштабна збройна агресія російської федерації проти України суттєво посилила вимоги до підготовки військових фахівців на основі стандартів НАТО, передусім до формування військово-професійної і фахової компетентності майбутніх офіцерів загалом та у майбутніх докторів філософії зокрема.

По-друге, діагностувальна компетентність майбутніх офіцерів, є надзвичайно важливою складовою їх військово-професійної компетентності, розвиток якої забезпечує вміння контролювати та оцінювати результати як готовності, так і підготовленості різних категорій військовослужбовців.

По третє, сучасний стан педагогічного контролю у вітчизняній системі освіти є контрастним поєднанням старого з новим, суб'єктивного з об'єктивним, усного опитування зі спробами впровадження технологій контролю та педагогічного моніторингу в онлайн форматі. Отже наразі гостро постало питання щодо розвитку умінь аналізувати, класифікувати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; розробляти конкретні завдання діагностичного змісту, підбирати діагностичний інструментарій, накопичувати і обробляти діагностичну інформацію.

Актуальність теми дослідження зумовлена також і тим, що в умовах сьогодення формування та розвиток діагностувальної компетентності залежить від рівня теоретичних, методичних знань; рівня педагогічної практики, зокрема умінь прогнозувати результати навчально-педагогічної діяльності. Тобто це складний комплекс мотивації, знань, методів, прийомів, засобів, у тому числі й

засобів ІКТ, який надзвичайно швидко оновлюється, осучаснюється, а відтак вимагає постійного розвитку відповідних знань, умінь та навичок майбутніх офіцерів. Отже сформованість діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів визначає їх спроможність бути лідером у військово-професійному середовищі та успішно реалізовувати свої посадові компетенції як військових педагогів – оцінювати, досліджувати та прогнозувати наукові та науково-педагогічні явища, що є запорукою успішної їх військово-професійної діяльності.

Вивчення та узагальнення досліджуваної проблеми на практиці дали підстави дисертанту стверджувати, що означена проблема попри широке висвітлення у науково-педагогічній літературі не знайшла достатнього переконливого й всебічного вирішення. Поза увагою дослідників залишилася проблема розвитку діагностувальної компетентності у майбутніх докторів філософії в процесі освітньо-наукової підготовки в системі вищої військової освіти.

Зважаючи на викладене, тема дисертаційного дослідження Плохути Ігоря Сергійовича «Розвиток діагностувальної компетентності у майбутніх докторів філософії в процесі освітньо-наукової підготовки» є актуальною і цілком відповідає запитам часу.

Щодо оцінки змісту дисертації та її завершеність. Структура дисертації охоплює анотації українською й англійською мовами, вступ, три розділи, пов'язані послідовністю викладу і внутрішньою логікою, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел, додатки.

Дисертація має достатньо чітку, логічну та зрозумілу структуру. Зміст дисертації достатньою мірою розкриває її ключові аспекти та відповідає меті дослідження і поставленим завданням. Науковий апарат виконаної роботи коректно визначено. Об'єкт, предмет, мета дослідження, зазначені у вступі, відповідають задекларованій темі. Також у цій частині дисертації висвітлено наукову новизну, практичне значення, подано відомості щодо апробації та

упровадження результатів дослідження, особистий внесок здобувача, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі дисертації докладно проаналізовано та систематизовано, необхідні для роботи, теоретичні та методологічні аспекти досліджуваного наукового явища, а саме – розвиток діагностувальної компетентності у майбутніх докторів філософії в процесі освітньо-наукової підготовки в системі військової освіти. На основі наукових підходів до розуміння феномену діагностувальної компетентності наукових і науково-педагогічних працівників, дисертант, виокремив важливі аспекти, особливості та чинники, що є властивими саме для докторів філософії в системі військової освіти у процесі їх діагностувальної діяльності, ураховуючи при цьому специфіку їх майбутньої військово-професійної діяльності як майбутніх військових науковців і педагогів.

Дисертант достатньо обґрунтовано визначив поняття «діагностувальна компетентність майбутніх докторів філософії», у зміст якого вкладає діагностувальну підготовленість, інтелектуальну, діяльнісну та суб'єкту здатність, а також професійну, особистісну й психологічну готовність до реалізації діагностувальної функції в педагогічній діяльності в системі військової освіти шляхом творчого дотримання її педагогічних принципів і використання в педагогічній діяльності сучасних принципів, методів, методик, технологій і засобів педагогічного діагностування. Таке визначення суттєво відрізняється від інших та є підставою для сприйняття його як авторського та науково обґрунтованого.

У процесі наукової розвідки І. С. Плохутою було визначено та описано 5-компонентну структуру діагностувальної компетентності майбутніх докторів філософії (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний, індивідуально-психічний і суб'єктний). Високий рівень обґрунтованості кожного компонента та їх сукупна сумісність і доповнюваність повною мірою визначають їх придатність для практичного використання у діагностувальних та розвивальних цілях. Поділяємо думку дисертанта, що у науковому сенсі

важливими є ціннісно-мотиваційний і суб'єктний компоненти, тоді як індивідуально-психічний компонент у контекстному розумінні виконує особливу роль через суб'єктність середовища майбутніх офіцерів для вирішення поставлених завдань. Зробимо акцент на доцільності урахування ціннісного та суб'єктного аспектів, оскільки на їх основі у науковій і науково-педагогічній діяльності, за словами відомого українського філософа та педагога Івана Зязюна, твориться педагогіка добра. Власне розвиненість цих компонентів надає особистості кожного наукового і науково-педагогічного працівника неповторності та унікальності їх творчій педагогічній постаті, оскільки у процесі реалізації діагностувальної функції вони мають можливість підтримати в кожному курсанті та слухачеві їх суб'єктну позицію, формувати та розвивати мотивацію їх подальшої успішної навчальної діяльності, стимулювати суб'єктну амбіцію щодо становлення і розвитку професійного лідерства. Загалом ціннісний і суб'єктний аспекти формують унікальну постать кожного наукового і науково-педагогічного працівника як суб'єктів наукової та науково-педагогічної діяльності в системі військової освіти.

Другий розділ дисертації присвячено висвітленню алгоритму та процедури проведення дисертаційного дослідження, а також опису використаного в цьому дослідженні діагностувального інструментарію. У розділі міститься теоретичний опис вирішення наукових завдань та обґрунтування основних теоретичних підвалин їх розв'язання.

Зокрема, дисертантом спроєктовано модель розвитку діагностувальної компетентності у майбутніх докторів філософії в процесі освітньо-наукової підготовки, яку можна оцінити як обґрунтовану, методологічно та методично виважену, змістовно наповнену та придатну для практичного застосування у педагогічному процесі ВВНЗ.

Слід підкреслити, що успішність реалізації авторської моделі на практиці сприяє контекстна методика розвитку діагностувальної компетентності у майбутніх докторів філософії в процесі освітньо-наукової підготовки.

Цілеспрямований і міжпредметний розвиток діагностувальної компетентності у майбутніх докторів філософії підсилено шляхом упровадження в освітній процес спеціального курсу «Діагностувальна компетентність майбутніх докторів філософії та її розвиток», який складається з чотирьох тем загальним обсягом 54 години, у тому числі під керівництвом викладача 32 години. Усі запропоновані у спецкурсі теми та види навчальних занять є достатньо продуманими та спрямованими на цілеспрямований розвиток основних компонентів діагностувальної компетентності саме у майбутніх докторів філософії в системі вищої військової освіти.

Третій розділ дисертації присвячено викладенню, узагальненню та аналізу результатів, отриманих на формувальному етапі педагогічного експерименту. Слід відзначити раціональну структуру констатувального та формувального етапів експерименту, успішність яких забезпечувалася використанням 14 діагностувальних методик. За означеними методиками було визначено стан сформованості означеної якості майбутніх докторів філософії на різних етапах експерименту.

Результати експериментальної апробації відповідних педагогічних умов довели їх результативність, оскільки безпосередньо сприяли розвитку діагностувальної компетентності досліджуваної вибірки. Показовим свідченням ефективності запропонованих дослідницьких кроків є зростання на 28% високого рівня розвиненості діагностувальної компетентності, що знайшло підтвердження за результатами використання відповідних непараметричних статистичних критеріїв. Отже авторський спецкурс може бути широко впроваджений, за умови відповідного адаптування та модифікування, з метою розвитку діагностувальної компетентності й у інших ВВНЗ і ЗВО України, в яких відбувається підготовка докторів філософії.

Стиль викладу дослідницького матеріалу має науковий рівень, текст дисертації написано діловою українською мовою, що уможливило висвітлення основної наукової думки дисертанта, які знайшли свій обґрунтований виклад у науковій новизні дисертаційного дослідження.

До *найбільш вагомих результатів* роботи, які мають всі необхідні ознаки наукової новизни та обґрунтованості, на нашу думку, можна віднести такі: обґрунтування педагогічних умов, які забезпечують цілеспрямований розвиток діагностувальної компетентності у майбутніх докторів філософії в процесі освітньо-наукової підготовки в системі військової освіти та їх експериментальне підтвердження; удосконалення структурно-функціональної моделі розвитку діагностувальної компетентності майбутніх докторів філософії в процесі освітньо-наукової підготовки; удосконалення контекстної методики розвитку діагностувальної компетентності у майбутніх докторів філософії в процесі освітньо-наукової підготовки; удосконалення критеріїв і показників оцінювання розвиненості діагностувальної компетентності майбутніх докторів філософії в процесі освітньо-наукової підготовки. Слід зазначити, що дістало подальшого розвитку поняття «діагностувальна компетентність майбутніх докторів філософії».

Отримані в дисертації наукові здобутки можуть бути успішно реалізовані та використані у підготовці майбутніх докторів філософії в системі вищої освіти України.

Результати дисертаційного дослідження Плохути Ігоря Сергійовича широко апробовано на масових наукових заходах різного рівня та повністю викладені у 17 наукових працях. *Рівень наукових публікацій* дисертанта також можна оцінити як *високий*. Зокрема, серед них такі: колективна монографія; 1 навчальне видання (навчально-методичний посібник); 4 статті у наукових фахових періодичних педагогічних виданнях України (всі входять в міжнародні наукометричні бази); 2 статті у періодичних наукових педагогічних виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу (всі входять в міжнародні наукометричні бази); 9 у збірниках тез і доповідей на наукових конференціях, семінарах і форумах України та закордоном.

Отже, здійснений теоретичний аналіз, систематизація, узагальнення та конкретизація проблеми педагогічного дослідження, застосування адекватних

стосовно поставлених дослідницьких завдань методів дослідження та статистичного оброблення емпіричних і експериментальних результатів, залучення репрезентативної вибірки, належний аналіз та узагальнення отриманих емпіричних та експериментальних результатів свідчать про оволодіння здобувачем методологією та методикою наукової діяльності.

Поставлені в роботі наукові завдання є повністю виконаними.

Водночас, до дисертаційної роботи можна висловити певні *зауваження та побажання* дискусійного характеру:

1. На нашу думку, не зрозумілою є позиція дисертанта щодо «удосконалення структурно-функціональної моделі розвитку діагностувальної компетентності майбутніх докторів філософії в процесі освітньо-наукової підготовки, здійсненої шляхом конкретизації, адаптації, доповнення та модернізації наявних моделей розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців до специфіки освітньо-наукової підготовки майбутніх докторів філософії в системі військової освіти». Адже ж далі у змісті дисертації автор говорить про те, що модель «розроблено», «обґрунтовано», «створено». І якщо йти за логікою дисертанта щодо «удосконалення», то треба було чітко вказати які саме моделі було взято за основу, що саме у них адаптувалося, доповнювалося, модернізувалося, а що є авторським.

2. Загалом науковий апарат сформульовано достатньо коректно, проте зміст наукової новизни представлено достатньо звужено, зокрема її компонент «вперше», який по суті представлено тільки першою педагогічною умовою, оскільки дві інші педагогічні умови (удосконалення контекстної методики, удосконалення критеріїв і показників) мають бути віднесені до другого компонента «удосконалено». Такий підхід дуже збіднює наукову новизну дослідження.

3. Викликає певні сумніви вибір дисертанта щодо третьої педагогічної умови *«удосконалення критеріїв і показників оцінювання розвиненості діагностувальної компетентності майбутніх докторів філософії в процесі їх освітньо-наукової підготовки»*. Оскільки, як стверджує автор, ця умова забезпечує повноту оцінювання кожного компонента діагностувальної компетентності майбутніх докторів філософії – тобто результату їхньої підготовленості за авторською методикою. Але ж самі педагогічні умови покликані забезпечувати *формування досліджуваної якості*, це «комплекс спеціально створених чинників впливу на зовнішні та внутрішні обставини процесу їх діагностувального розвитку, це їх цілеспрямована освітньо-наукова підготовка, вони мають сприяти набуттю певних цінностей і мотивації

діагностувальної діяльності, систематизації та розвитку діагностувальних знань, навичок, умінь, професійно важливих діагностувальних якостей ...» (с.84–85).

4. Дисертантом розроблено п'ятикомпонентну структуру *діагностувальної компетентності майбутніх докторів філософії*, кожний із компонентів якої мав свої показники і критерії, вимірювані на різних етапах експерименту. Оскільки кожний показник/критерій окремого компоненту вимірювалися різними методиками, на нашу думку, результати їх вимірювань виглядали би більш переконливо за умови представлення алгоритму їх опрацювання/підсумовування/узагальнення та обґрунтування рівнозначності, рівновагомості.

5. У параграфі 1.3 для визначення об'єктивних результатів педагогічного експерименту всі результати за обраними методиками узагальнено співвіднесено до 100 бальної шкали оцінювання, з чим можна погоджуватися. Але, низький рівень визначено 40–59 балів. Отже виникає питання – який рівень репрезентує шкала від 0 до 40 балів? На нашу думку, доцільно було низький рівень визначити у межах 0–59 балів та у подальшому використовувати саме такий варіант шкалювання.

6. *Побажання* – дисертанту доцільно розробити експрес-варіант своїх методик з оцінювання рівнів сформованості та розвиненості діагностувальної компетентності майбутніх докторів філософії шляхом скорочення кількості пунктів і водночас зі збереженням їх інформативності.

Утім зазначені зауваження, рекомендації і побажання не знижують загального позитивного враження від дисертаційного дослідження І.С. Плохути.

Висновок. Аналіз, систематизація, узагальнення та конкретизація змісту і результатів дисертаційної роботи на тему «Розвиток діагностувальної компетентності у майбутніх докторів філософії в процесі освітньо-наукової підготовки» дає підстави для висновку про те, що вона є самостійним, достатньо оригінальним і завершеним науковим дослідженням у професійній педагогіці, яке має обґрунтовану наукову новизну, теоретичне і практичне значення для педагогічної науки, оскільки вирішує вкрай актуальне науково-практичне завдання, яке стосується діагностувальної компетентності майбутніх докторів філософії.

Вважаємо, що дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає всім вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (від 12 січня 2022 р. № 44; зі змінами від 21.03.2022 р.), наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), а її автор – Плохута Ігор Сергійович – заслуговує здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – «Освітні, педагогічні науки».

Офіційний опонент:

директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України

Лариса ЛУК'ЯНОВА

